

*ORGANISATIONSFRÅGAN
I DEN RYSKA
SOCIALDEMOKRATIN*

**Rosa
Luxemburg**

Framför dig har du nu Rosa Luxemburgs klassiska text "*Organisationsfrågan i den ryska socialdemokratien*". Första gången publicerad 1904, alltså ett år innan det revolutionära för-spelet i Ryssland 1905. Den version vi nu publicerar är samma som publicerades av *Arbetarpress* 1983.

Sågas om Rosa Luxemburg kan, att hon räknas som en av de mer utmärkande karaktär-erna inom arbetarrörelsen, vid sidan av självaste Marx och Engels. Nu var det dock inte denna text som gjorde henne så ryktbar. Däremot hennes största teoretiska verk "*Kapitalets ackumulation*" som kom 1912. Trots att detta verk räknas som ett av dom som förde marxismen framåt, så har det aldrig funnits översatt till svenska! Vad det i sin tur beror på, låter vi vara osagt. Men Rosa Luxemburgs teorier kom ganska tidigt på kant med Lenin - något som delvis märks i följande text - och den svenska vänstern har ju under hela dess historia dominerats av grupper, partier och tidningar som gör anspråk på att vara leninister.

Vi har även valt att publicera en text av Paul Mattick, "*Rosa Luxemburg in retrospect*". Denna är tyvärr på engelska, men vi hoppas att det inte hindrar er från att ta del av hans tankar. Texten publicerades i *Root & Branch* #6, 1978

Som kuriosita kan sägas att i våras (1999) var det 80 år sedan Luxemburg och hundratals andra revolutionärer mördades på uppdrag av det socialdemokratiska partiet och den tyska borgarklassen.

Publicerandet av dessa texter får ses som en del i återupprättandet av Rosa Luxemburgs person och verk.

FOLKMAKT, GBG hösten 1999

FÖRORD.

I början av detta århundrade var Ryssland ett efterblivet land. Den övervägande delen av befolkningen fick sin utkomst från jordbruket. Industrin som fanns var starkt koncentrerad. Den var till största delen statsägd eller kontrollerad av utländskt kapital, och hade inte som i västeuropa vuxit upp som en fortlöpande stegring av en kapitalistisk produktion. I Ryssland hade istället storindustrin grundlagts med hjälp av "främmande" västeuropeiskt kapital. På grund av detta fanns inte någon stark borgarklass att räkna med. Ryssland styrdes av en absolutistisk regim och staten och dess byråkrati spelade en central roll med stöd av adeln och storbönder. I marxistiska termer skulle Ryssland kunna beskrivas som en blandning av asiatiskt, feudalt och imperialistiskt dominerat kapitalistiskt produktionsätt.

Den ryska intelligensian hade en lång tradition av kamp mot den absolutistiska regimen, i t ex narodnikerrörelsen. I arbetarklassen - fåtalig i förhållande till den övriga befolkningen, men starkt koncentrerad - såg intelligensian en allierad.

"Som kamp mot absolutismen, storgodsägande och prästerskap var kampen i Ryssland lik den som bourgeoisin och intelligensian var tvungen att föra i väst- och centraleuropa under 1800-talet. Därför uppträder hos Lenin samma tankegångar och grundåskådningar som tidigare under namn av borgerlig materialism så djupt upprörde de "bildade" klickarna i väst. Han känner sig besläktad med dess förespråkare. Men i Ryssland var det arbetarklassen som måste föra denna kamp. Därför måste organet för denna kamp vara ett socialistiskt parti som bekände sig till marxismen och övertog så mycket från den - läran om den nödvändiga u-vecklingen från feodalismen över kapitalismen till kommunismen, läran om klasskampen som drivande kraft - som var nödvändig för en rysk revolution. Därför kallade Lenin sin materialism för marxism och trodde att hans materialism var marxism." Ur Anton Pannekoek *"Lenin som filosof"*

Lenin, ledare för bolsjevikpartiet och därmed för ryska revolutionen och den unga sovjetstaten, "anpassade" marxismen till det ryska samhället, men lyckades samtidigt med att förvränga teorin. Denna förvrängning tog sig flera uttryck: i synen på filosofin, synen på arbetarklassen, synen på den revolutionära organisationen, på fackföreningarna och parlamentet, förhållandet till nationalismen.

Rosa Luxemburg, fostrad i den mer avancerade europeiska arbetarrörelsen, reagerade på några delar av denna förvrängning, och kritiserade i sin artikel *"Organisationsfrågan i den ryska socialdemokratien"* Lenins partiuppfattning. Hennes artikel är ett direkt bemötande av Lenins skrift *"Ett steg framåt två gå steg tillbaka"*. F.ö. kan man konstatera att Lenin fick stöd av väldigt få teoretiker inom den revolutionära delen av den europeiska arbetarrörelsen. Desto fler utvecklade, i likhet med Rosa Luxemburg en annan syn på marxismen än den Lenin stod för; t ex Anton Pannekoek, Karl Korsch, Georg Lukacs och Paul Mattick.

Lenins verk tog upp bolsjevikernas syn på händelserna under Ryska Socialdemokratiska Arbetarpartiets 2:a kongress år 1903 och månaderna därefter, då partiet splittrades på bolsjeviker och mensjeviker. *"Ett steg framåt, två steg tillbaka"* behandlar speciellt hur kongressminoriteten, mensjevikerna, efter kongressen vägrat rätta sig. efter dess beslut och på olika vägar fått in egna kandidater i partiets ledande organ, så att dessa kom att bli mensjevikdominerade. Lenin för härvid fram synen att partiledningen ska ha kontroll över de lägre instanserna i partiet, t ex över lokalavdelningarna.

Rosa Luxemburg skriver sin kritik bl a utifrån sitt medlemskap i *Polska och Litauiska Socialdemokratiska Partiet* (Polen och Litauen) lydde då under Tsar-ryssland). Det var meningen att det Polsk-Litauiska partiet skulle gå samman med det Ryska. Så blev nu inte fallet, och det berodde inte bara på motsättningarna kring partidemokratien. Rosa Luxemburg hade också en annan syn än Lenins på frågan: om

”den nationella självständigheten”, där hon var avvisande till parollen om ”nationellt självbestämmande” (bl a för Polen).

Den artikel av Rosa Luxemburg som vi publicerar nu, kritiserar bara en del av den leninistiska revolutionsteorin, nämligen frågan om partiets organisering. Därför är den titel som bl a anarkister och syndikalister har gett artikeln när de publicerat den, ”*Marxism kontra Leninism*”, både oegentlig och felaktig.

Rosa Luxemburgs artikel har snart 80 år på nacken, men så länge leninisterna dominerar över andra strömningar som också kallar sig revolutionära och marxistiska, är den aktuell.

ORGANISATIONSFRÅGAN

I.

En uppgift utan motstycke i den socialistiska rörelsens historia har fallit på den ryska socialdemokratins lott. Det är uppgiften att bestämma vilken som är den bästa socialistiska taktiken i ett land där det fortfarande råder absolut monarki. Det är ett misstag att dra en strikt parallell mellan den nuvarande situationen i Ryssland och de förhållanden som rådde i Tyskland under åren 1878-90, då Bismarcks antisocialistiska lagar gällde. I övrigt är de på intet sätt jämförbara.

De hinder som den socialistiska rörelsen möter genom att det inte finns några demokratiska friheter är av en ganska sekundär betydelse (sic!). Även i Ryssland har den folkliga rörelsen lyckats med att komma över de barriärer, som staten satt upp. Folket har funnit en egen ”konstitution” (men en ganska osäker sådan) i gatans parlament. Om det ryska folket håller denna kurs, kommer det så småningom att vinna fullständig seger över självhärskardömet.

Den främsta svårigheten som den socialistiska verksamheten i Ryssland ställs inför, kommer sig av att borgarklassens herravälde i detta land döljs av en absolutistisk makt. Detta ger den socialistiska propagandan en abstrakt karaktär,

medan däremot den kortsiktiga politiska agitationen antar en demokratisk-revolutionär förklädning.

Bismarcks antisocialistiska lagar ställde vår rörelse utanför den konstitutionella ramen i ett högt utvecklat borgerligt samhälle, där klassmotsättningarna redan slagit ut i full blom i de parlamentariska striderna (häri låg för övrigt det absurda i Bismarcks plan). Situationen är helt annorlunda i Ryssland. Problemet där är hur man skall kunna skapa en socialdemokratisk rörelse vid en tidpunkt, då staten ännu inte är i händerna på borgarklassen.

Denna omständighet har betydelse för agitationen och för sättet att omplantera den socialistiska läran i rysk jord. Den leder också direkt och på ett speciellt sätt till frågan om *partioorganisationen*.

Under normala förhållanden - dvs när borgarklassens politiska herravälde har föregått socialiströrelsen - får arbetarklassen den första början till politisk solidaritet till skänks av bourgeoisin. På detta stadium är enligt Kommunistiska Manifestet arbetarnas enande inte resultatet av deras egna strävanden efter enhet utan en följd av borgarklassens handlande ”som för att nå sina egna politiska mål tvingas att sätta proletariet i rörelse...”

Men i Ryssland måste socialdemokratin genom egna ansträngningar skapa en hel historisk period. Den måste leda de ryska proletärerna från deras nuvarande fullständiga splittring, som förlänger enväldet, till en klassorganisering som kommer att hjälpa dem att bli medvetna om sina historiska mål och förbereda dem för kampen att nå dessa mål.

De ryska socialisterna tvingas att genomföra en sådan organisering utan att kunna dra nytta av de formella garantier, som man ofta har under en borgerligt demokratisk regim. De förfogar inte över det politiska råmaterial, som i andra länder består av det borgerliga samhället självt. Liksom Gud Fader måste de så att säga låta sin

organisation växa fram ur intet.

Hur skall man åstadkomma en övergång från den organisationstyp som är kännetecknande för det förberedande stadiet inom socialiströrelsen - vanligen präglad av fristående lokala grupper och klubbar med propaganda som huvudsaklig verksamhet - till enheten hos en stor nationell sammanslutning som lämpar sig för gemensam politisk verksamhet över hela det vidsträckta landområde, som behärskas av den ryska staten? Det är de speciella problem som den ryska socialdemokratin har grubblat över en tid tillbaka.

Autonomi och isolering är de mest utmärkande dragen hos den gamla organisationstypen. Det är därför lätt att förstå att "centralism!" har blivit slagordet för dem som vill ha en omfattande nationell organisation.

Centralism blev temat i den kampanj som har bedrivits av *Iskra*-gruppen de senaste tre åren. Det var den kampanjen som gav upphov till kongressen i augusti 1903, en kongress som har kallats ryska socialdemokratiska partiets andra kongress, men i själva verket var dess konstituerande församling.

Vid partikongressen blev det klart, att termen "centralism" inte helt täcker organisationsfrågan inom det ryska socialdemokratiska partiet. Åter igen har vi fått lära oss, att ingen strikt formel kan erbjuda lösningen på något problem inom den socialistiska rörelsen.

"Ett steg framåt - två steg tillbaka", författad av Lenin, en framstående medlem av *Iskra*-gruppen, är en metodisk framställning av de idéer som framförts av ultracentralisterna i den ryska rörelsen. Den ståndpunkt som i denna bok förs fram med ojämförlig styrka och logik, är den skoningslösa centralismen. Den första princip som slås fast är att det är nödvändigt att välja ut alla aktiva revolutionärer och av dem bilda en särskild kår. Detta för att skilja dem från den revolutionära men oorganiserade massan som omger denna elit.

Lenins tes är att partiets centralkommitté måste få privilegiet att utnämna alla lokala partikommittéer. Den ska ha rätt att förordna verkställande organ i alla lokalavdelningar, från Genève till Liège, från Tomsk till Irkutsk. Den ska också ha rätt att påtvinga alla dessa sina egna färdiga regler och stadgar. Den ska ha rätt att döma i sådana frågor som upplösning och bildande av lokala organisationer utan att någon kan överklaga besluten. På detta sätt skulle centralkommittén efter eget behag kunna bestämma sammansättningen av både partiets centrala organ och partikongressen. Centralkommittén skulle bli den enda tänkande delen i partiet. Alla andra grupperingar skulle bli dess lydiga lemmar.

Lenin menar, att föreningen av den socialistiska massrörelsen och en sådan strängt centraliserad organisationstyp är en specifik princip i den revolutionära marxismen. För att stödja denna tes lägger han fram en hel rad argument som vi nu ska se litet närmare på.

Allmänt talat kan man inte förneka, att den socialdemokratiska rörelsen har en stark inneboende tendens till centralisering. Denna tendens kommer från kapitalismens ekonomiska struktur, som huvudsakligen är en centraliserande faktor. Den socialdemokratiska rörelsen verkar inom den stora borgerliga staten. Dess uppgift är att inom nationalstatens gränser representera proletariatets klassintressen och att ställa gemensamma intressen mot alla lokala intressen och gruppintressena.

Därför är socialdemokratin i regel motståndare till alla ytringar av lokalism och federalism. Den strävar efter att förena alla arbetare och alla arbetarorganisationer till ett enda parti oavsett nationella, religiösa och yrkesmässiga skillnader. Socialdemokratin överger denna princip till förmån för federalismen endast i undantagsfall, som t.ex. i kejsardömet Österrike-Ungern.

Det är klart att den ryska socialdemokratin inte bör organiseras som en federativ klump, bestående av en massa nationella grupper. Det

bör snarare bli ett enhetligt parti för hela tsarriket. Men det är inte det, som vi ifrågasätter här. Vad vi diskuterar, är hur stark centralisering som är nödvändig inom ett enat ryskt parti i perspektivet av de speciella förhållanden, som partiet har att verka under.

Socialdemokratiska partiet har ju vissa uppgifter som organ för klasskampen. Och ser man problemet ur denna synvinkel, så verkar det först som om partiets makt och styrka är direkt beroende av, att man kan centralisera det. Men dessa formella uppgifter finna inom alla aktiva partier. När det gäller socialdemokratin, betyder de mindre än de historiska förutsättningarna.

Den socialdemokratiska rörelsen är den första i klassamhällets historia, som i alla sina utvecklingskedan hela tiden räknar med massornas organisering och direkta, självständiga handlande.

Häri genom skapar socialdemokratin en typ av organisation som helt och hållet skiljer sig från den som fanns hos tidigare revolutionära rörelser, som t ex. jakobinernas och Blanquianhängarnas rörelser.

Lenin tycks nonchalera detta faktum, när han i sin bok (sid. 140) påstår att, den revolutionära socialdemokraten inte är någonting annat än "en jakobin som är ouplösligt förenad med det organiserade proletariatet, ett. proletariat som har blivit medvetet om sina klassintressen".

För Lenin är skillnaden mellan socialdemokrati och blanquism inte särskilt stor. Han menar, att vi istället för en handfull konspiratörer har fått ett klassmedvetet proletariat. Då glömmar han att hans uppfattning av denna skillnad kräver en fullständig omvärdering av våra organisationsidéer och även en helt annan innebörd i begreppet centralism och i förhållandet mellan partiet och själva kampen.

Blanquismen räknade inte med att arbetarklassen skulle delta med direkt handlande. Därför

behövde man inte heller organisera folket för revolutionen. Folket skulle spela sin roll bara i själva revolutionsögonblicket. Förberedelserna skulle skötas av en liten grupp revolutionärer som hade rustat sig för kuppen, „Ja, det var till och med så, att för att den revolutionära konspirationen, skulle lyckas så ansågs det vara bäst att hålla massan på avstånd från konspiratörerna. Orsaken till att blanquisterna kunde hitta på något sådant var, att det. inte fanns någon närmare kontakt mellan organisationens konspirationer och folkmassornas dagliga kamp.

Blanquistrevolutionärernas taktik och konkreta uppgifter hade inte mycket med den grundläggande klasskampen att göra. De improviserade fritt. Och därför kunde de bestämma i förväg. De blev till en färdigarbetad plan. Som en följd av detta blev organisationens ordinarie medlemmar reducerade till verkställande organ, som utförde på förhand givna order, bestämda av någon utanför deras verksamhetsområde. De blev centralkommitténs redskap. Här ser vi en annan egendomlighet hos konspirationscentralismen - partisektionernas absoluta och blinda underkastelse under styrelsens vilja, och utbredningen av styrelsens auktoritet till alla delar av organisationen.

Socialdemokratin, däremot, arbetar på ett radikalt annorlunda sätt. Den växer fram som en historisk nödvändighet ur den grundläggande klasskampen. Och den sprider sig och utvecklas i enlighet med följande dialektiska motsägelse: den proletära armén rekryteras och blir medveten om sina mål under själva striden. Partiorganisationens verksamhet, proletärernas växande medvetande om kampens mål, kampen själv - dessa tre ting kan inte skiljas åt tidsmässigt och mekaniskt De är bara olika aspekter på samma process. Socialdemokratin har bara allmänna principer för kampen och inte någon färdig strategi som en centralkommitté kan lära medlemmarna i partiet på samma sätt som man utbildar militära förband. Dessutom varierar det socialistiska partiets inflytelsesfär ständigt med kampens framgångar och motgångar, under. det

att organisationen skapas, och växer.

Därför kan inte en socialdemokratisk centralism grundas på partimedlemmarnas blinda lydnad och mekaniska underkastelse under partistyrelsen. Därför kan inte den socialdemokratiska rörelsen tillåta, att man bygger en lufttät skiljemur mellan å ena sidan proletarietets klassmedvetna kärna som redan finns inom partiet och å andra sidan de delar av proletariet som finns utanför partiet, ute bland folket.

Lenin bygger sin centralism på följande två principer:

1. Alla partiorgan skall in i minsta detalj blint underkasta sig partistyrelsen, som ensam har att tänka, leda och besluta.
2. Kärnan av organiserade revolutionärer skall omsorgsfullt skiljas från sin sociala och revolutionära miljö.

En sådan typ av centralism är enbart ett överflyttande av blanquismens organisationsprinciper till den socialistiska arbetarklassens massrörelse.

I enlighet med denna uppfattning definierar Lenin sin "revolutionära socialdemokrat" som en jakobin som är förenad med det organiserade proletariet, ett proletariet som har blivit medvetet om sina klassintressen".

I själva verket är inte socialdemokratin *förenad* med det organiserade proletariet. Det är proletarietet självt. Och därför är socialdemokratisk centralism helt och hållet olik blanquistisk centralism. Den kan bara vara vissa grupper och individers samlade vilja, nämligen de grupper och individer som är representativa för arbetarklassens mest klassmedvetna, militanta och avancerade delar. Den är, så att säga det avancerade proletarietets "själv-centralism". Det är majoritetens styre inom partiet.

De nödvändiga villkoren för ett förverkligande

av socialdemokratisk centralism är: 1. Existensen av en stor skara arbetare som utbildats för den politiska kampen. 2. Möjlighet för arbetarna att utveckla sin egen politiska verksamhet genom inflytande på det offentliga livet, partipressen, offentliga kongresser, etc.

Dessa villkor är ännu inte helt uppfyllda i Ryssland. När det gäller det första villkoret, kan man nu bara se embryot till en proletär förtrupp medveten om sina klassintressen och med förmåga till självstyrelse i den politiska verksamheten. All socialistisk agitation och organisation borde syfta till att påskynda bildandet av en sådan förtrupp. Det andra villkoret kan bara uppfyllas under en regim som tillåter fri politisk verksamhet.

Lenin förkastar helt och hållet dessa slutsatser. Han är övertygad om att det i Ryssland redan finns alla nödvändiga förutsättningar för ett mäktigt och centraliserat parti. Han förklarar, att "det är inte längre är proletärerna utan istället vissa intellektuella i vårt parti som behöver undervisas i organisations- och disciplinfrågor" (sid. 145). Han förhärligar fabriken uppfosstrande betydelse. Fabriken, säger han, vänjer proletariet vid "disciplin och organisation" (sid. 147).

När Lenin säger detta, visar han åter, att hans uppfattning om socialistisk organisation är helt mekanisk. Den disciplin som Lenin talar om inhamras i arbetarklassen inte bara av fabriken utan också av den militära apparaten och den statliga byråkratin - av hela den auktoritära borgerliga staten.

Vi gör oss skyldiga till självbedrägeri och missbruk av ord, om vi använder en och samma term - disciplin - för att beskriva så olika företeelser som: 1. avsaknaden av tanke och vilja hos en tusenlemmad robot, som rör sig automatiskt, och 2. den spontana samordningen av medvetna politiska handlingar hos en grupp människor. Vad finns det gemensamt mellan den lydiga undergivenheten hos en förtryckt klass och den organiska självdisciplinen hos en klass som

kämpar för sin frigörelse?

Självdisciplin inom socialdemokratin betyder inte, att man ersätter de borgerliga härskarnas herravälde med den socialistiska centralkommitténs herravälde. Arbetarklassen kommer att få en annan sorts disciplin, den socialistiska, frivilligt påtagna självdisciplinen. Och den har ingenting att göra med den disciplin som kapitaliststaten tvingat på arbetarna. Nej, den kommer när man utrotar det gamla samhällets lyd- nad och servilitet.

Centralism är i socialistisk mening inte något absolut, som kan tillämpas i vilken fas som helst i arbetarrörelsens utveckling. Den är en *tendens*, som förverkligas i samma takt som den utveckling och politiska träning som arbetarmassorna uppnår under sin kamp.

Det finns inte de nödvändiga förutsättningarna för att denna typ av centralism helt och hållet skall kunna förverkligas i den ryska rörelsen. Och utan tvivel är detta ett svårt hinder för rörelsen.

Absolut makt åt centralkommittén (som på något mystiskt sätt skulle representera de andras vilja) istället för det majoritetsväldet bland partiets medvetna arbetare som än så länge inte går att förverkliga - detta skulle innebära, att arbetarmassorna inte kunde få någon öppen kontroll över partiorganen. Istället skulle det bli så att centralkommittén kontrollerade det revolutionära proletariet. Det är ett misstag att tro, att detta skulle kunna bli endast ett "provisorium".

Den ryska arbetarrörelsens historia visar det tvivelaktiga värdet av en sådan centralism. Lenin vill ha en allsmäktig centralmakt med obegränsad rätt att kontrollera och intervensera. Givetvis kommer denna makt inte att inskränkas till rent tekniska frågor som förvaltning av fonder, fördelningen av uppgifter inom propaganda och agitation och distributionen av trycksaker. Det politiska syftet med ett organ med så stor makt är förstäeligt endast om det gäller utarbetandet av en enhetlig aktionsplan, i det

fall centralorganet tar initiativet till en omfattande revolutionär verksamhet.

Men vad har man hittills gjort för erfarenheter inom den ryska socialistiska rörelsen? De mest lyckade och fruktbara förändringarna i den taktiska politiken under de senaste tio åren har inte varit några påfund som kommit från vissa ledare och ännu mindre från några centrala organ. De har alltid varit spontana produkter av en jäsande rörelse. Så var det under den ryska arbetarrörelsens första stadium, som började med den spontana generalstrejken i S:t Petersburg i mars 1901, Generalstrejken i Rostov Don 1903, som utgjorde nästa taktiska vändpunkt i det ryska proletariets rörelse, var också en spontan handling. "Helt av sig själv" utvidgades strejken till att omfatta även politiska demonstrationer gatuagitation och stora utomhusmöten. Inte ens den mest optimistiske revolutionär hade kunnat drömma om något sådant några år tidigare.

Vår sak gynnades mycket av dessa händelser. Men när det gällde initiativ och ledning spelade inte de socialdemokratiska organisationerna någon större roll för utvecklingen. Visserligen var det så att dessa organisationer inte var särskilt förberedda för sådana händelser men detta faktum kan inte förklara revolutionärernas obetydliga roll. Inte heller kan det förklaras 'av att det inte fanns någon sådan allsmäktig central partiapparat som Lenin vill ha. Om en sådan dirigerande institution funnits, skulle förmodligen lokalkommittéernas oordning ökat ytterligare genom att skillnaden mellan massans häftiga angrepp och den officiella socialdemokratis försiktiga hållning betonats. Samma fenomen - att de centrala partiorganen spelar en mycket obetydlig roll när det gäller att utarbeta kampformerna - kan man se i Tyskland och andra länder idag. Socialdemokratis kampformer är överhuvudtaget inte någonting som man kan "hitta på". De är resultatet av en rad skapande handlingar i den ofta helt spontana klasskampen, medan man prövar sig fram.

Det medvetna kommer efter det omedvetna. Den subjektiva logiken hos de mänskliga varelser som deltar i det historiska skeendet

kommer efter det historiska skeendets logik. Ledarinstitutionerna i socialistpartiet utgör alltid en konservativ kraft. Erfarenheten visar att varenda gång som arbetarrörelsen vinner terräng så utnyttjas detta till det yttersta av dessa institutioner. Och samtidigt förvandlar de framgångarna till det slags fästning, som understödjer vidare framsteg.

Det tyska socialdemokratiska partiets nuvarande taktiska politik har vunnit allmän uppskattning, eftersom den är både smidig och fast på en gång. Detta är ett tecken på partiets fina anpassning in i minsta detalj i vardagens arbete. Partiet har metodiskt studerat alla tänkbara möjligheter under dessa förhållanden. De vet hur man ska utnyttja dem utan att behöva ändra på sina principer.

Men just fulländningen av denna anpassning förhindrar nu vidare utblick. Det finns en tendens inom partiet att betrakta den parlamentariska taktiken som den socialistiska verksamhetens enda och oföränderliga taktik. Folk vägrar t.ex. att överväga den möjligheten (som förespråkats av Parvus) att vi måste ändra taktik, om den allmänna rösträtten skulle avskaffas i Tyskland. Och det trots att den tyska socialdemokratins ledare anser att en sådan förändring är tänkbar.

En sådan tröghet beror till stor del på att det är mycket besvärligt att i de abstrakta hypotesernas tomrum göra sig en föreställning om politiska situationer som ännu inte existerar. Det står klart, att det viktiga för socialdemokratin inte är att göra i ordning en uppsättning direktiv, som är klara att användas i alla kommande situationer. I stället gäller det, att för det första uppmuntra till en riktig historisk värdering av de kampformer som svarar till de givna situationerna, och för det andra att skapa en förståelse för dels föränderligheten i det nuvarande skedet och dels den oundvikliga ökningen av den revolutionära spänningen när klasskampens slutliga mål närmar sig.

Om vi, i enlighet med Lenins önskemål, tillåter

att partiets centrala organ får en sådan absolut makt av negativ karaktär, så stärker vi den konservatism som alltid finns hos sådana organ, och det kommer att bli farligt. Men om vi vill att det socialistiska partiets taktik skall utformas inte av en centralkommitté utan av hela partiet, eller ännu bättre av hela arbetarrörelsen, då är det klart att partiets sektioner och federationer behöver handlingsfrihet. Och en sådan frihet är det enda som kan få dem att utveckla sin revolutionära initiativkraft och att utnyttja alla en situations möjligheter. Lenins auktoritära ultracentralism är full av dödas ben. Den är inte någon positiv eller skapande idé. *Lenin försöker inte göra partiets verksamhet mera fruktbarande. I stället är hans mål att själv kunna kontrollera partiet. Han vill krympa rörelsen, inte utveckla den. Han vill slå rörelsen i bojar, inte ena den.*

För närvarande skulle ett sådant experiment bli dubbelt farligt för den ryska socialdemokratin. Den står inför en rad avgörande slag mot tsarismen. Den skall just gå in, eller har just gått in, i ett skede av skapande verksamhet i ökande takt. Och under denna period kommer den att. (som vanligt under en revolutionär period) utöka sitt område, och den kommer att spontant gå framåt med stora steg. Att i detta ögonblick försöka binda partiets initiativkraft, att omge det med taggtrådsstängsel, det är att göra det oförmögelt att genomföra dagens stora uppgifter.

De allmänna idéer som vi här har lagt fram om den socialistiska centralismen räcker inte som bas för ett förslag till stadgar som kan passa det ryska partiet. Slutgiltigt kan sådana stadgar bestämmas bara av de förhållanden under vilka en organisation verkar under en viss epok. Problemet för rörelsen i Ryssland är hur man skall sätta en stor proletär organisation i rörelse. Inga stadgar kan vara ofelbara. De måste gå igenom eldprovet.

Men utifrån vår allmänna uppfattning om socialdemokratins organisationsprinciper tycker vi det är viktigt att säga, att den socialistiska andan kräver - särskilt när masspartiet nyss har börjat bildas - att det blir samordning och enighet inom rörelsen och inte en stel underkas-

telse under en rad förordningar. Om partiet har förmåga till politisk rörlighet kombinerad med en orubblig lojalitet till våra principer och en strävan efter enighet, då kan vi lita på att alla brister i partiets stadgar kommer att bli avhjälpta. Det som bestämmer värdet av den eller den organisationsformen är för oss inte bokstaven utan den levande ande som tillförs organisationen genom medlemmarna.

II.

Så långt har vi behandlat problemet centralism med utgångspunkt från socialdemokratin allmänna principer, och i viss utsträckning även i perspektivet av de speciella ryska förhållandena. Men den militära ultracentralism Lenin och hans vänner talar för är inte en följd av tillfälliga meningskiljaktligheter. Det sägs, att den har att göra med en kampanj mot opportunisten som Lenin har fört på alla nivåer.

“Det är viktigt”, säger Lenin (sid. 52) “att smida ett mer eller mindre effektivt vapen mot opportunisten”. Han tror, att opportunisten härstammar från de intellektuella karaktäristiska böjelse för decentralisering, från deras motvilja mot sträng disciplin och “byråkrati”, trots att detta är nödvändigt för att partiet skall kunna fungera.

Lenin säger, att de intellektuella förblir individualister och strävar efter nihilism även efter det att de anslutit sig till det socialdemokratiska partiet. Enligt honom är det bara bland de intellektuella som man kan se ett avståndstagande från centralkommitténs absoluta makt. Lenin menar, att den verkliga proletären genom att följa sin klassinstinkt finner ett slags vällustig njutning i att överlämna sig i det fasta ledarskapets och den skoningslösa disciplinens järngrepp. “Att motsätta sig byråkrati och sträva efter demokrati”, skriver Lenin, “är att förkasta den revolutionära socialdemokratin organisation-princip och goda opportunistens organisationsmetoder”. (sid. 151)

Han säger, att en sådan konflikt mellan central-

styre och självstyre finns i alla länder där reformism och revolutionär socialdemokrati möts ansikte mot ansikte. Han pekar särskilt på den senaste striden inom den tyska socialdemokratin, som gällde frågan om hur mycket handlingsfrihet som partiet kan ge till socialistiska ledamöter av lagstiftande församlingar.

Låt oss se lite närmare på de här parallellerna som Lenin dragit upp.

Först och främst måste vi betona, att förhållandet av proletärernas förmodade medfödda genialitet i fråga om socialistisk organisation inte i och för sig måste vara tecken på ett “revolutionärt marxistiskt” sinnelag. Inte heller behöver den allmänna misstron mot intellektuella vara det. Det är mycket lätt att visa att sådana argument själva är ett uttryck för opportunism.

Motsättningen mellan de rent proletära elementen och de icke-proletära intellektuella i arbetarrörelsen framställs som en ideologisk stridsfråga av följande riktningar: De franska syndikalisternas halvanarkism. som har “Varning för politikern!” som lösenord. De engelska fackföreningarna som är fulla av misstro mot de “socialistiska visionärerna”. Och, om vi är korrekt informerade, den “rena ekonomismen”, för en tid sedan representerad inom den ryska socialdemokratin av *Rabotjaja Mysl*, som trycktes i hemlighet i S:t Petersburg.

I de flesta västeuropeiska socialistiska partier finns det utan tvekan ett samband mellan opportunism och de “intellektuella”, lika sant som det finna ett samband mellan opportunism och decentralistiska tendenser inom arbetarrörelsen.

Men ingenting är mera främmande för det marxistiska tänkesättets historiskt-dialektiska metod än att skilja sociala företeelser från sitt historiska sammanhang, och att lägga fram dessa företeelser som abstrakta formler, som kan tillämpas på alla tänkbara förhållanden.

Om vi resonerar i abstrakta termer, kan vi säga, att den intellektuelle” är ett socialt element som kommer från borgarklassen och därmed är främmande för proletariatet. Han går med i den socialistiska rörelsen inte på grund av sina naturliga klassintressen utan trots dessa. Och av denna anledning har han lättare att göra opportunistiska avvikelser än proletären. Av den sistnämnde kan vi vänta, att han finner en säker revolutionär stödjepunkt i sina klassintressen, så länge han inte lämnar sin ursprungliga miljö, den arbetande massan. Men den konkreta form som denna den intellektuella böjelse åt opportunismen får, och framförallt på vilket sätt denna tendens kommer till uttryck i organisatoriska frågor, beror alltid på hans särskilda sociala miljö.

Borgerlig parlamentarism utgör den sociala grunden för de företeelser som Lenin observerat i de tyska, franska och italienska socialistiska rörelserna. Denna parlamentarism är grogrunden för alla opportunistiska tendenser som nu finns inom den västeuropeiska socialdemokratien.

Det slaga parlamentarism som vi nu har i Frankrike, Italien och Tyskland skapar en grund för sådana villfarelser hos den nuvarande opportunismen som övervärdering av sociala reformer klass- och partisamarbete, hopp om fredlig utveckling mot socialismen etc. Och detta är möjligt genom att intellektuella i sin verksamhet som parlamentariker placeras ovanför huvudena på proletariatet och genom att intellektuella och proletärer skiljs åt inom det socialistiska partiet. Allt efter som arbetarrörelsen växer, blir parlamentarismen en språngbräda för politiska karriärer. Det är därför så många av borgarklassens ambitiösa men misslyckade politiker samlas under de socialistiska partiernas fanor. En annan källa till opportunismen av idag är de stora socialdemokratiska organisationernas väldiga inflytande och materiella tillgångar.

Partiet är ett bålverk som skyddar klassrörelsen mot avvikelser i riktning mot mera borgerlig parlamentarism. För att kunna segra måste dessa

tendenser förstöra bålverket. De måste upplösa proletariatets aktiva, klassmedvetna del till den formlösa massa, som “väljarkären” utgör.

Det är så idéer om “självstyre” och decentralisering uppstår i våra socialdemokratiska partier. Vi märker, att dessa idéer tjänar bestämda politiska syften. Man kan inte, som Lenin, förklara dem genom att hänvisa till den intellektuelles psykologi och hans förmodade brist på stabilitet. Man kan endast förklara dem genom att betrakta den borgerliga parlamentariske politikerns behov, det vill säga genom opportunistisk politik.

Läget är helt annorlunda i det tsaristiska Ryssland. Opportunismen i den ryska arbetarrörelsen är allmänt sett inte en biprodukt till socialdemokratins styrka eller borgarklassens sönderfall. Den är en följd av det ryska samhällets efterblivenhet i politiskt avseende.

I Ryssland rekryteras de intellektuella till socialismen från en enklare och betydligt mindre borgerlig miljö än i Västeuropa. I förening med den ryska proletära rörelsen omognad åstadkommer denna omständighet ett teoretiskt kringflackande, som sträcker sig från ett fullständigt förnekande av den politiska aspekten på arbetarrörelsen till den enfaldiga tron på effektiviteten av enstaka terroristdåd, eller till och med fullständig politisk likgiltighet dränkt i liberalismens och Kant-idealismens träsk.

Men den intellektuelle inom den ryska socialdemokratiska rörelsen kan endast med svårighet lockas till oordning och upplösning. Det strider nämligen mot det allmänna synsättet i den intellektuelles miljö i Ryssland. Det finns inget borgerligt parlament i Ryssland som kan stödja en sådan tendens.

Den Västeuropeiska intellektuelle som för närvarande bekänner sig till “kulten av jaget” och som färgar även sin längtan efter socialism med en aristokratisk moral, han är inte representativ för den borgerliga intelligensian “i allmänhet”. Han representerar bara en viss fas i den sociala

utvecklingen. Han är resultatet av det borgerliga förfallet.

I Ryssland däremot, brukar den intellektuelle som gått med i socialiströrelsen låta sina utopiska eller opportunistiska drömma livnära sig på teoretiska formler i vilka jaget inte upphöjs utan trycks ner, i vilka självförnekelsens och försoningsoffrets moral är den ledande principen.

Narodniki ("populisterna") av 1875 uppmanade den ryska intelligensian att försvinna i bonde-massan. De överciviliserade efterföljarna till Tolstoj talar idag om att fly bort till "det enkla folkets" liv. På samma sätt vill "den rena ekonomismens" förkämpar i den ryska socialdemokratin, att vi ska böja oss för arbetets "valkiga hand".

Om vi i stället för att på Ryssland mekaniskt tillämpa formler som utarbetats i Västeuropa närmar oss organisationsproblemen utifrån de särskilda ryska förutsättningarna, så kommer vi till slutsatser som är diametralt motsatta Lenins.

Att pådyvla opportunisten en oföränderlig kärlek till en viss organisationsform, dvs. decentralism, det är att tappa själva kärnan i opportunisten.

När det gäller organisationsfrågan, eller vilken annan fråga som helst, så känner opportunisten bara till en princip: frånvaron av principer. Opportunisten väljer sitt sätt att handla med syftet att det skall passa med de förutsättningar som finns för tillfället, förutsatt att dessa ser ut att leda till målet i fråga.

Om vi i likhet med Lenin definierar opportunisten som den tendens som förlamar arbetarklassens oberoende revolutionära rörelse och förvandlar den till en grupp ambitiösa borgerliga intellektuella, då måste vi också erkänna, att i en arbetarrörelses första stadium sker detta mycket lättare genom sträng centralisering (sic!) än genom decentralisering. Det är genom extrem centralisering som en ung utbildad proletär

rörelse mest fullständigt kan komma i händerna på de intellektuella ledare som sitter i en centralkommitté.

Även i Tyskland möttes förkämpar för de två motsatta organisationstyperna i diskussioner. Det var i den socialdemokratiska rörelsens begynnelse innan det uppstod en fast kärna av medvetna proletärer och innan man fått en taktisk politik grundad på erfarenhet. "Allmänna tyska arbetarföreningen", grundad av Lassalle stod för extremt centralstyre. /Allgemeine Deutsche Arbeitervereing bildad 1863 - ö.a./ Självstyrelsens princip stöddes av det parti som bildades vid kongressen i Eisenach under medverkan av W. Liebknecht och A. Bebel. /Deutsche Sozialdemokratische Arbeiter Partei bildad 1869 - ö.a./

"Eisenach-männens" taktik var helt förvirrad: Men ändå bidrog de betydligt mer till väckande av klassmedvetande hos de tyska massorna än vad Lassalle-anhängarna gjorde. Mycket tidigt spelade arbetarna en framträdande roll i detta parti (vilket visades genom de många arbetarpublikationerna i provinserna), och rörelsen utbreddes sig snabbt. Samtidigt ledde Lassalle-anhängarna sina trogna från det ena misslyckandet till det andra - trots alla sina experiment med diktatorer.

Allmänt talat föredrar de opportunistiska intellektuella en sträng, despotisk centralism vid en tidpunkt då de revolutionära elementen bland arbetarna ännu saknar sammanhållning och då rörelsen trevar sig fram, som i Ryssland idag. I ett senare utvecklingsskede under ett parlamentariskt styre och då det finns ett starkt arbetarparti då framträder de opportunistiska tendenserna hos de intellektuella som en böjelse för "decentralisering".

Om vi antar den ståndpunkt som Lenin påstår är hans egen, och är rädda för de -intellektuellas inflytande i den proletära rörelsen så kan vi inte tänka oss någon större fara för det ryska partiet än Lenins *organisationsplan*. *Ingenting kommer mera säkert att förslava en ung arbetarrörelse*

under en maktungrig intellektuell elit än denna byråkratiska tvångströja. som kommer att förlama rörelsen och förvandla den till en robot som styrs av en centralkommitté. Å andra sidan finns det ingen säkrare garanti mot opportunistiska intriger och personlig maktsträvan än proletarietets fria revolutionära handlande. Och det ger också arbetarna politisk ansvarskänsla och självtillit.

Det som idag bara är ett spöke som jagar Lenin i hans fantasi, kan bli verklighet i morgon.

Låt oss inte glömma bort, att den revolution som snart kommer att bryta ut i Ryssland blir en borgerlig och inte en proletär revolution. Detta förändrar radikalt villkoren för den socialistiska kampen. Även Rysslands intellektuella kommer snabbt att genomsyras av borgerlig ideologi. Socialdemokratin är för närvarande det ryska proletarietets enda vägledare. Men med detsamma efter revolutionen kommer vi att få se, hur borgarklassen, och framförallt de borgerliga intellektuella, försöker utnyttja massorna som ett trappsteg till makten.

De borgerliga demagogernas gyckelspel underlättas bara, om det på nuvarande stadium blir så att spontant handlande, initiativkraft och politiskt medvetande hålls tillbaka och hämmas i sin utveckling genom förmyndarskap av en auktoritär centralkommitté.

Ännu viktigare är, att den idé som ligger till grund för den odugliga centralismen är grundfalsk - idén att vägen till opportunism kan spärras genom paragrafer i partistadgarna.

Påverkade av de senaste händelserna i de socialistiska partierna i Frankrike, Italien och Tyskland, tror de ryska socialdemokraterna, att opportunism är något främmande som införts i arbetarrörelsen av representanter för den borgerliga demokratin. Om det är så, kan inga bestraffningar som är föreskrivna i partistadgarna hejda detta intåg. Tillströmningen av icke-proletära rekryter till proletarietets parti har djupliggande sociala orsaker. t.ex. småborg-

erlighetens ekonomiska sammanbrott, den borgerliga liberalismens bankrutt och den borgerliga demokratins urartning. Det är naivt att tro, att denna ström kan stoppas av en formel som är nedskrivna i stadgarna.

En handbok med regler kan leda verksamheten i en liten sekt eller en privat klubb. Men den historiska strömmen försar utan vidare genom ett nätverk av de mest utstuderade paragrafer. Vidare är det inte sant, att man försvarar arbetarklassens intressen, om man stöter bort de element som slungas mot socialiströrelsen, när det borgerliga samhället faller sönder. Socialdemokratin har alltid hävdad, att den representerar inte bara proletarietets klassintressen utan också hela det nuvarande samhällets framtogssträvanden. Den representerar alla deras intressen som förtrycks av det borgerliga samhället. Detta får man inte förstå enbart i den bemärkelsen, att alla dessa intressen är inneslutna i det socialistiska programmet. Den historiska utvecklingen förvandlar teorin till verklighet. I egenskap av politiskt parti blir socialdemokratin en fristad för alla missnöjda element i vårt samhälle, dvs. för hela folket. Och det står i kontrast mot de kapitalistiska herrarnas ynkliga minoritet.

Men socialisterna måste alltid veta, hur man skall underordna lidandet, hatet och hoppet hos denna brokiga blandning under arbetarklassens högsta mål. Socialdemokratin måste innesluta den icke-proletära oppositionens uppror mot det nuvarande samhället inom gränserna för proletarietets revolutionära handlande. Den måste i sig införliva de element som kommer till rörelsen.

Detta är möjligt endast om socialdemokratin har hunnit få en stark, politiskt skolad proletär kärna som är tillräckligt klassmedveten för att, som hittills skett i Tyskland, ta på släp de klasslösa och småborgerliga element som går med i partiet. I detta fall kan strängare centralisering och hårdare disciplin formulerad i partistadgarna, bli en effektiv vakt mot den opportunistiska faran. Det var så den revolutionära socialistiska

rörelsen i Frankrike försvarade sig mot jauréisterernas kaos. En förändring av den tyska socialdemokratins stadgar i denna riktning skulle vara en mycket lämplig åtgärd.

Men även här är det fel att tänka på partistadgarna som ett vapen som är självtillräckligt. De kan bli ett kraftfullt medel som förstärker den proletära majoritetens vilja inom partiet. Men om det inte finns en sådan majoritet, så är alla hot på papperet, även de mest fruktansvärda straff, av noll och intet värde. Men tillströmningen av borgerliga element till partiet är långt ifrån den enda orsaken till de opportunistiska tendenser som nu börjar synas inom socialdemokratien. En annan orsak är själva naturen av den socialistiska verksamheten och de motsägelser som finns i den.

Proletariatets internationella rörelse mot sin fullständiga befrielse är något unikt. För första gången i civilisationens historia uttrycker nämligen folket sin vilja medvetet och i opposition mot alla styrande klasser. Men denna vilja kan inte tillfredställas inom det nuvarande systemet.

Men nu kan massan uppnå och stärka denna vilja enbart under den dagliga kampen mot den rådande sociala ordningen - dvs. inom gränserna för det kapitalistiska samhället.

Dels har vi massan - och dels massans historiska mål som ligger utanför det rådande samhället. Dels har vi den dagliga kampen - och dels den sociala revolutionen. Det är under sådana dialektiska motsättningar som socialiströrelsen arbetar.

Det visar sig, att denna rörelse avancerar bäst genom att hålla en kurs mitt emellan de båda faror som ständigt hotar den. Den ena faran är masskaraktärens försvinnande - den andra att den överger sitt mål. Den ena att den går tillbaka och blir en sekt - den andra faran att den blir en borgerlig socialreformistisk rörelse.

Det är därför meningslöst att i motsättning till den historiska erfarenheten en gång för alla försöka fastställa den revolutionära socialistiska

kampens inriktning med formella metoder, som man tror ska skydda arbetarrörelsen mot alla möjligheter till opportunistiska avvikelser. Den marxistiska teorin är ett pålitligt hjälpmedel som ger oss möjlighet att känna igen och slå ner typiska yttringar av opportunism. Men den socialistiska rörelsen är en massrörelse. Fårorna inom den kommer inte från lömska stämplingar av individer och grupper. De uppstår ur oundvikliga sociala förhållanden. Vi kan inte i förväg försäkra oss mot alla möjligheter av opportunistiska avvikelser. Sådana faror kan bara övervinnas av rörelsen själv - och då med hjälp av den marxistiska teorin, men först efter att dessa faror blivit påtagliga.

Från denna utgångspunkt tycks opportunismen vara resultatet av och en oundviklig fas i arbetarrörelsens historiska utveckling.

Den ryska socialdemokratien uppstod för en kort tid sedan. De politiska förhållanden under vilka den proletära rörelsen utvecklas i Ryssland är helt egenartade. I detta land är opportunismen till stor del en biprodukt till en trevande och experimenterande socialistisk verksamhet, som söker sig fram på mark som inte liknar någon annan i Europa.

I belysning härav är vi mycket förvånade över att höra påståendet att det skulle vara möjligt att undvika varje möjlighet till opportunism i den ryska rörelsen genom att skriva ner vissa ord - istället för andra - i partistadgarna. *Ett sådant försök att driva ut opportunismen med besvärjelser på en bit papper kan visa sig bli mycket farligt - inte för opportunismen utan för den socialistiska rörelsen.*

Om man stör den naturliga rytmen hos en levande varelse, så försvagar man den, och man minskar dess motståndskraft och stridslust - i detta fall inte bara mot opportunismen utan också (och det är säkert mycket viktigt) mot den rådande sociala ordningen. De metoder som föreslagits vänder sig mot det som de skulle försvara.

I Lenins ängsliga strävan att upprätta den allve-

tande och allsmäktige centralkommitténs förmyndarskap över en lovande och livskraftig arbetarrörelse för att skydda den mot varje felsteg, känner vi igen symptom på samma subjektivism som mer än en gång lagt hinder i vägen för det socialistiska tänkandet i Ryssland.

Det är roande att tänka på de egendomliga kullerbyttor som det aktningvärda mänskliga "jaget" har fått göra i den moderna, ryska historien. Slagen till marken och nästan söndersmulad av den ryska absolutismen tar "jaget" hämnd genom att ägna sig åt revolutionär verksamhet. I skepnaden av en grupp konspiratörer och under namnet av den icke existerande Folkviljan sätter den sig på en tron och förklarar sig vara allsmäktig. /Förf. syftar på perioden 1879-1883 med terroristdåd och mordet på Alexander II. - ö.a./ Men motståndaren visar sig vara starkare. Knutpiskan triumferar, och den tsaristiska makten tycks vara det "legitima" uttrycket för historien.

Så småningom uppträder på scenen ett ännu legitimare barn till historien - den ryska arbetar-

rörelsen. För första gången läggs grunden till en verklig "folkvilja" på rysk mark.

Men här kommer "jaget" hos den ryske revolutionären fram igen! Det står på huvudet och förklarar sig åter vara historiens allsmäktige ledare - denna gång med titeln Hans Excellence det Ryska Socialdemokratiska Partiets Centralkommitté.

Den vige akrobaten tycks inte fatta, att den ende som idag förtjänar att vara ledare är arbetarklassens kollektiva "Jag". Arbetarklassen kräver rätten att få göra sina egna misstag och själv lära sig av historiens dialektik.

Låt oss tala rent ut. De misstag som en verkligt revolutionär arbetarrörelse begår är historiskt sett omätligt mycket fruktbarare och värdefullare än ofelbarheten hos den dugligaste centralkommitté.

ROSA LUXEBURG IN RETROSPECT

It will soon be sixty years since the mercenaries of the German social-democratic leadership murdered *Karl Liebknecht* and *Rosa Luxemburg*. Although they are mentioned in the same breath, as they both symbolized the radical element within the German political revolution of 1918, Rosa Luxemburg's name carries greater weight because her theoretical work was of greater seminal power. In fact, it can be said that: she was the outstanding personality in the international labor movement after Marx and Engels; and that her work has not lost its political relevance despite the changes the capitalist system and the labor movement have undergone since her death.

Just the same, like everyone else, Rosa Luxemburg was a child of her time and can only be understood in the context of the phase of the social-democratic movement of which she was a

part. Whereas Marx's critique of bourgeois society evolved in a period of rapid capitalistic development, Rosa Luxemburg was active in a time of increasing instability for capitalism, wherein the abstractly formulated contradictions of capital production showed themselves in the concrete forms of imperialistic competition and in intensified class struggles. While the actual proletarian critique of political economy, according to Marx, consisted at first in the workers' fight for better working conditions and higher living standards, which would prepare the future struggles for the abolition of capitalism, in Rosa Luxemburg's view this 'final' struggle could no longer be relegated to a distant future but was already present in the extending class struggles. The daily fight for social reforms was inseparably connected with the historical necessity of the proletarian revolution.

Without entering into Rosa Luxemburg's biography, (1) it should be said, that she came from a middle-class background and that she entered the socialist movement at an early age. Like others, she was forced to leave Russian Poland and went to Switzerland to study. Her main interest, as behooved a socialist influenced by Marxism, was political economy. Her early work in this field is now only of historical interest. There was her inaugural-dissertation, *The Industrial Development of Poland* (1898), which did for Poland, though in a less extensive manner, what Lenin's *The Development of Capitalism in Russia*, did for Czarist Russia a year later. And there were her popular lectures at the Social-Democratic Party School, posthumously published by Paul Levi (1925) under the title Introduction of National Economy. In the latter work, it should be noted, Rosa Luxemburg declared that the validity of political economy is specific to capitalism, and will cease to exist with the demise of this system. In her dissertation, she came to the conclusion that the development of the Polish economy would proceed in conjunction with that of Russia, would end in complete integration, and therewith would end the nationalist aspirations of the Polish bourgeoisie. But this development would also unify the Russian and Polish proletariat and lead to the eventual destruction of Polish-Russian capitalism. The main contradiction of capitalist production was seen by her as one between the capacity to produce and the limited capacity to consume within the capitalist relations of production. This contradiction leads to recurrent economic crises and the increasing misery of the working class and therewith, in the long run, to social revolution.

It was only with her work on *The Accumulation of Capital* (1912) that Rosa Luxemburg's economic theories became controversial. Although she claimed that this book grew out of complications arising in the course of her popular lectures on National Economy, namely, her inability to relate the total capitalist reproduction process to the postulated objective limits of capitalist production, it is clear from the work itself

that it was also a reaction to the emasculation of Marxian theory initiated by the "Revisionism" that swept the socialist movement around the turn of the century. Revisionism operated on two levels: the primitive empirical level personified by Eduard Bernstein, (2) who merely compared the actual capitalist development with that deducible from Marxian theory, and the more sophisticated theoretical turnabout of academic marxism, culminating in Tugan-Baranowsky's (3) Marx-interpretation and those of his various disciples.

Only the first volume of Capital was published during Marx's lifetime, and the second and third were prepared by Friedrich Engels from unrevised papers left to his care, although they had been written prior to the publication of the first volume. Whereas the first volume deals with the capitalist process of production, the second concerns itself with the circulation process. The third volume, finally, deals with the capitalist system as a whole in its phenomenal form, as determined by its underlying value relations. Because the reproduction process necessarily controls the production process, Marx thought it useful to display this fact by means of some abstract reproduction diagrams in the second volume of Capital. The diagrams divide total social production into two sections: one producing means of production, the other means of consumption. The transactions between these two departments are imagined to be such as to enable the reproduction of the total social capital to proceed either on the same or on an enlarged scale. But what is a presupposition for the reproduction diagrams, namely, an allocation of the social labor as required for the reproduction process, must in reality first be brought about blindly, through the uncoordinated activities of the many individual capitals in their competitive pursuit of surplus-value.

The reproduction diagrams do not distinguish between values and prices; that is, they treat values as if they were prices. For the purpose they were intended to serve, namely, to draw attention to the need for a certain proportionality

between the different spheres of production, the diagrams fulfill their pedagogical function. They do not depict the real world, but are instrumental in aiding in its understanding. Restricted in this sense, it does not matter whether the interrelations of production and exchange are dressed in value or price terms, because the price form of value, taken up in the third volume of *Capital*, refers to the actual capitalist production and exchange process, the imaginary equilibrium conditions of Marx's reproduction diagrams do not refer to the real capitalist world. Still, Marx found it quite necessary to view the process of reproduction in its fundamental simplicity, in order to get rid of all obscuring interferences and dispose of the false subterfuges, which assume the semblance of scientific analysis, but which cannot be removed so long as the process of social reproduction is immediately analyzed in its concrete and complicated form.(4)

Actually, according to Marx, the reproduction process under capitalistic conditions precludes any kind of equilibrium and implies, instead, "the possibility of crises, since a balance is accidental under the conditions of this production..." (5) Tugan-Baranowsky, however, read the reproduction diagrams differently because of their superficial resemblance to bourgeois equilibrium theory, the main tool of bourgeois price theory. He came to the conclusion that as long as the system develops proportionately with respect to its reproduction requirements, it does not have objective limits. Crises are caused by disproportionalities arising between the different spheres of production but can always be overcome through the restoration of that proportionality which assures the accumulation of capital. This was a disturbing idea, as far as Rosa Luxemburg was concerned, and this the more so as she could not deny the equilibrating implications of Marx's reproduction diagrams. If Tugan-Baranowsky interpreted them correctly, then Marx was wrong, because this interpretation denied the inevitable end of capitalism.

The discussion around Marx's abstract repro-

duction diagrams was particularly vehement in Russia because of earlier differences between the Marxists and the Populists with regard to Russia's future in face of her backwardness and her peculiar socio-economic institutions. Whereas the Populists asserted that for Russia it was already too late to enter into world competition with the established capitalist powers, and that, furthermore, it was quite possible to construct a socialist society on the basis of the not yet dissolved collectivity of peasant production, the Marxists maintained that development on the Western pattern was inescapable and that this development itself would produce the markets it required within Russia and in the world at large. The Marxists emphasized that it is the production of capital, not the satisfaction of consumption, that determines capitalist production. There is, therefore, no reason to assume that a restriction of consumption would retard the accumulation of capital; on the contrary, the less there is consumed, the faster capital would grow.

This "production for the sake of production" made no sense to Rosa Luxemburg—not because she was unaware of the profit motive of capitalist production, which constantly strives to reduce the workers' share of social production, but because she could not see how the extracted surplus-value could be realized in money form in a market composed only of labor and capital, such as is depicted in the reproduction diagrams. Production has to go through the circulation process. It starts with money, invested in means of production and labor-power, and it ends with a greater amount of money in the hands of the capitalists, to be re-invested in another production cycle. Where would this additional money come from? In Rosa Luxemburg's view, it could not possibly come from the capitalists; for if it did, they would not be recipients of surplus-value but would pay with their own money for its commodity equivalent. Neither could it come from the purchases of the workers, who only receive the value of their labor power, leaving the surplus-value in its commodity form to the capitalists. To make

the system workable, there must be a “third market,” apart from the exchange relations of labor and capital, in which the produced surplus-value could be transformed into additional money.

This aspect of the matter Rosa Luxemburg found missing in Marx. She intended to close the gap and therewith substantiate Marx’s conviction of capitalism’s necessary collapse. Although *The Accumulation of Capital* approaches the realization problem historically—starting with classical economy and ending with Tugan-Baranowsky and his many imitators—so as to show that this problem has always been the Achilles heel of political economy, her own solution of the problem comprises, in essence, no more than a misunderstanding of the relation between money and capital and a misreading of the Marxian text. As she presents matters, however, everything seemingly falls in its proper place: the dialectical nature of the capital-expansion process, as one merging out of the destruction of pre-capitalist economies; the necessary extension of this process to the world at large, as illustrated by the creation of the world market and rampant imperialism in search of markets for the realization of surplus-value; the resulting transformation of the world economy into a system resembling Marx’s closed system of the reproduction diagram; and therewith, finally, the inevitable collapse of capitalism for lack of opportunities to realize its surplus-value.

Rosa Luxemburg was carried away by the logic of her own construction to the point of revising Marx more thoroughly than had been done by the Revisionists in their concept of a theoretically possible harmonious capital development, which, for them, turned socialism into a purely ethical problem and into one of social reform by political means. On the other hand, the Marxian reproduction diagrams, if read as a version of Say’s Law of the identity of supply and demand, had to be rejected. Like her adversaries, Rosa Luxemburg failed to see that these diagrams have no connection at all with the question of the viability of the capitalist system, but are merely a methodologically determined, interme-

diary step in the analysis of the laws of motion of the capitalist system as a whole, which derives its dynamic from the production of surplus-value. Although capitalism is indeed afflicted with difficulties in the sphere of circulation and therewith in the realization of surplus-value, it is not here that Marx looked for, or found, the key to the understanding of capitalism’s susceptibility to crises and to its inevitable end. Even on the assumption that there exists no problem at all with regard to the realization of surplus-value, capitalism finds its objective limits in those of the production of surplus-value.

According to Marx, capitalism’s basic contradiction, from which spring all its other difficulties, is to be found in the value and surplus-value relations of capital production. It is the production of exchange-value in its monetary form, derived from the use-value form of labor-power, which produces, besides its own exchange-value equivalent, a surplus-value for the capitalists. The drive for exchange-value turns into the accumulation of capital, which manifests itself in a growth of capital invested in means of production relatively faster than that invested in labor-power. While this process expands the capitalist system, through the increasing productivity of labor associated with it, it also tends to reduce the rate of profit on capital, as that part of capital invested in labor-power—which is the only source of surplus-value—diminishes relative to the total social capital. This long and complicated process cannot be dealt with satisfactorily in this short article, but must at least be mentioned in order to differentiate Marx’s theory of accumulation from that Rosa Luxemburg. In Marx’s abstract model of capital development, capitalist crises, as well as the inevitable end of the system, find their source in the temporary or, finally, total breakdown in the accumulation process due to a lack of surplus-value or profit.

For Marx, then, the objective limits of capitalism are given by the social production relations as value relations, while for Rosa Luxemburg capitalism cannot exist at all, except through the

absorption of its surplus-value by pro-capitalist economies. This implies the absurdity that these backward nations have a surplus in monetary form large enough to accommodate the surplus-value of the capitalistically advanced countries. But as already mentioned, this wrong idea was the unreflected consequence of Rosa Luxemburg's false notion that the whole of the surplus-value, earmarked for accumulation, must yield an equivalent in money form, in order to be realized as capital. Actually, of course, capital takes on the form of money at times and at other times that of commodities of all descriptions - all being expressed in money terms without simultaneously assuming the money form. Only a small and decreasing part of the capitalist wealth has to be in money form; the larger part, although expressed in terms of money, remains in its commodity form and as such allows for the realization of surplus-value an additional capital.

Rosa Luxemburg's theory was quite generally regarded as an aberration and an unjustified criticism of Marx. Yet her critics were just as far removed from Marx's position as was Rosa Luxemburg herself. Most of these critics adhered either to a crude underconsumption theory, a theory of disproportionality, or a combination of them. Lenin, for example—not to speak of the Revisionists—saw the cause for crises in the disproportionalities due to the anarchic character of capitalist production, and merely added to Tagan-Baranowsky's arguments that of the underconsumption of the workers. But in any case he did not believe that capitalism was bound to collapse because of its immanent contradictions. It was only with the first world war and the revolutionary upheavals in its wake that Rosa Luxemburg's theory found a wider response in the radical section of the socialist movement. Not so much, however, because of her particular analysis of capital accumulation, as because of her insistence upon the objective limits of capitalism. The imperialistic war gave her theory some plausibility and the end of capitalism seemed indeed actually at hand. The collapse of capitalism became the

revolutionary ideology of the time and supported the abortive attempts to turn the political upheavals into social revolutions.

Of course, Rosa Luxemburg's theory was no less abstract than that of Marx. Marx's hypothesis of a tendency of the rate of profit to fall could not reveal at what particular point in time it would no longer be possible to compensate for this fall by an increasing exploitation of the relatively diminishing number of workers, which would increase the mass of surplus-value sufficiently to maintain a rate of profit assuring the further expansion of capital. Similarly, Rosa Luxemburg could not say at what time the completion of the capitalization of the world would exclude the realization of its surplus-value. The outward extension of capital was also only a tendency, implying a progressively more devastating imperialist competition for the diminishing territories in which surplus-value could be realized. The fact of imperialism showed the precariousness of the system, which could lead to revolutionary situations long before its objective limits were reached. For all practical purposes, then, both theories assumed the possibility of revolutionary actions, not because of the logical outcome of their abstract models of development, but because these theories pointed unmistakably to the increasing difficulties of the capitalist system, which could in any severe crisis transform the class struggle into a fight for the abolition of capitalism.

Although undoubtedly erroneous, Rosa Luxemburg's theory retained a revolutionary character because, like that of Marx, it led to the conclusion of the historical untenability of capitalism. Although with dubious arguments, she nonetheless restored—against Revisionism, Reformism, and Opportunism—the lost Marxian proposition that capitalism is doomed to disappear because of its own unbridgeable contradiction and that this end, though objectively determined, will be brought about by the revolutionary actions of the working class.

The overthrow of capitalism would make all theories of its development redundant. But

while the system lasts, the realism of a theory may be judged by its own particular history. Whereas Marx's theory, despite attempts made in this direction, cannot be integrated into the body of bourgeois economic thought, Rosa Luxemburg's theory has found some recognition in bourgeois theory, albeit in a very distorted form. With the rejection by bourgeois economy itself of the conception of the market as an equilibrium mechanism, Rosa Luxemburg's theory found a kind of acceptance as a precursor of Keynesian economics. Her work has been interpreted, by Michael Kalecki (6) and Joan Robinson, (7) for example, as a theory of 'effective demand,' the lack of which presumably explains the recurrent capitalistic difficulties. Rosa Luxemburg imagined that imperialism, militarism, and preparation for war aided in the realization of surplus-value, via the transfer of purchasing power from the population at large to the hands of the state; just as modern Keynesianism attempted to reach full employment by way of deficit-financing and monetary manipulations. However, while it in no doubt possible, for a time, to achieve full employment in this fashion, it is not possible to maintain this state of bliss, as the laws of motion of capital production demand not a different distribution of the surplus-value but its constant increase. The lack of effective demand is only another term for the lack of accumulation, as the demand required for prosperous conditions is brought forth by nothing other than the expansion of capital. At any rate, the actual bankruptcy of Keynesianism makes it unnecessary to kill this theory theoretically. It suffices to say that its absurdity shows itself in the present-day unrelieved growth of both unemployment and inflation.

While Rosa Luxemburg did not fare well with her theory of accumulation, she was more successful in her consistent Internationalism, which was, of course, connected with her concept of accumulation as the global extension of the capitalist mode of production. In her view, imperialist competition was rapidly transforming the world into a capitalist world and thereby devel-

oping the unhampered confrontation of labor and capital. Whereas the rise of the bourgeoisie coincided with the formation of the modern nation-state, creating the ideology of nationalism, the maturity and decline of capitalism implied the imperialistic 'internationalism' of the bourgeoisie and therewith also the internationalism of the working classes, if they were to make their class struggles effective. The reformist integration of proletarian aspirations into the capitalist system led to social-imperialism, as the other side of the nationalistic coin. Objectively, there was nothing behind the frantically growing nationalism but the imperialist imperative. To oppose imperialism demanded, then a total rejection of all forms of nationalism, even that of the victims of imperialist aggression. Nationalism and imperialism were inseparable and had to fought with equal fervor.

In view of the at first covert but soon overt social-patriotism of the official labor movement, Rosa Luxemburg's internationalism represented the leftwing of this movement—but not completely. In a way, it was a generalization of her specific experiences in the Polish socialist movement, which had been split on the question of national self-determination. As we already know from her work on the industrial development in Poland, Rosa Luxemburg expected a full integration of the Russian and Polish capitalism and a consequent unification of their respective socialist organizations, both as a practical and as a principled matter. She could not conceive of nationally oriented socialist movements and even less of a nationally restricted socialism. What was true for Russia and Poland also held for the world at large; national fissions had to be ended in the unity of international socialism.

The Bolshevik section of the Russian Social-Democratic Party did not share Rosa Luxemburg's strict internationalism. For Lenin, the subjugation of nationalities by stronger capitalist countries brought additional cleavages into the basic social frictions, which could, perhaps, be turned against the dominating powers.

It is quite beside the point, to consider whether Lenin's advocacy of the self-determination of nations reflected a subjective conviction, or democratic attitude, with regard to special national needs and cultural peculiarities, or was simply a revulsion against all forms of oppression. Lenin was, first of all, a practical politician, even though he could fulfill this role only at a late hour. As a practical politician, he realized that the different nationalities within the Russian empire presented a steady threat to the Czarist regime.

To be sure, Lenin was also an internationalist and saw the socialist revolution in terms of the world revolution. But this revolution had to begin somewhere and he assumed that it would first break the weakest link in the chain of competing imperialist powers. In the Russian context, supporting the self-determination of nations, up to the point of secession, suggested the winning of "allies" in any attempt to overthrow Czarism. This strategy was supported by the hope that, once free, the different nationalities would elect to remain within the new Russian commonwealth, either out of self-interest, or through the urgings of their own socialist organizations.

Until the Russian Revolution, however, this whole discussion around the national question remained purely academic. Even after the revolution, the granting of self-determination to the various nationalities within Russia was not very meaningful, for most of the territories involved were occupied by foreign powers. Still, the Bolshevik regime continued to press for self-determination in order to weaken other imperialist nations, particularly England, in an attempt to foster colonial revolutions against Western capitalism, which threatened to destroy the Bolshevik state.

The Russian Revolution found Rosa Luxemburg in a German prison, where she remained until the overthrow of the German monarchy. But she was able to follow the progress of the Russian Revolution. Though delighted by the Bolshevik seizure of power, she could not accept Lenin's

policies towards the peasants and with respect to the national minorities. In both cases she worried needlessly. Although her prediction that the granting of self-determination to the various nationalities within Russia would merely surround the new state with a cordon of reactionary counter-revolutionary countries, turned out to be correct, this was so only for the short run. Rosa Luxemburg failed to see that it was the principle of self-determination which dictated Bolshevik policy with regard to the Russian nationalities, than the force of circumstances over which the Bolsheviks had no control. At the first opportunity they began whittling away at the self-determination of nations, to end by incorporating all the new independent nations in a restored Russian empire, and, in addition, by forging for themselves spheres of interest in extra-Russian territories.

On the strength of her own theory of nationalism and imperialism, Rosa Luxemburg should have realized that Lenin's theory could not be actualized, in a world of competing imperialist powers and would, most probably, not need to be put into practice should capitalist be brought down by an international revolution. The disintegration of the Russian empire was not due to or aided by the principle of self-determination, but was effected through the loss of the war; as it was the winning of another war, which led to the recovery of previously lost territory and to a revival of Russian imperialism. Capitalism is an expansive system and therefore necessarily imperialistic. It is the capitalistic way of overcoming national limitations to capital production and its centralization—of gaining, or securing, privileged or dominating positions within the world economy. It is thus also a defense against this general trend; but in all cases, it is the inescapable result of capital accumulation.

As Rosa Luxemburg pointed out, the contradictory capitalist 'integration' of the world economy cannot alter the domination of weaker by stronger nations through the latter's control of the world market. This situation makes real national independence illusory. what political

independence can accomplish, at best, is no more than the subjugation of the workers under native instead of international control. Of course, proletarian internationalism cannot prevent, nor has it reason to prevent, movements for national self-determination within the colonial and imperialistic context. These movements are part of capitalist society just as imperialism is. But to 'utilize' these movements for socialism can only mean to try to deprive them of their nationalist character through a consistent internationalism on the part of the socialist movement. Although oppressed people have the sympathy of the socialists, it does not relate to their emergent nationalism but to their particular plight as twice-oppressed people, suffering from both native and foreign exploitation. The socialist task in the ending of capitalism, which includes the support of anti-imperialist forces; not, however, to create new capitalistic nation-states, but to make their emergence more difficult, or impossible, through proletarian revolutions in the advanced capitalist countries.

The Bolshevik regime declared itself socialistic and by that token was to end all discrimination of national minorities. Under such conditions, national self-determination was, in Rosa Luxemburg's eyes, not only senseless but an invitation to revive, via the ideology of nationalism, the conditions for a capitalist restoration. In her view, Lenin and Trotsky mistakenly sacrificed the principle of internationalism for momentary tactical advantage. While perhaps unavoidable, it should not be elevated into a socialist virtue. Rosa Luxemburg was right, of course, in not questioning the Bolshevik's subjective sincerity as regards the establishment of socialism in Russia and the furthering of the world revolution. She herself thought it possible, by way of a westward extension of the revolution, to defy the objective unripeness of Russia for a socialist transformation. She blamed the West European socialists, and in particular the Germans, for the difficulties the Bolsheviks encountered, which forced them into concessions, compromises, and opportunist actions. And she assumed that the international-

ization of the revolution would do away with Lenin's nationalistic demands and resurrect the principle of internationalism in the revolutionary movement.

As the world revolution did not materialize, the nation-state remained the field of operation for economic development as well as for the class struggle. The "internationalism" of the Third International, under Russian dominance, served strictly Russian state interests, covered up by the idea that the defense of the first socialist state was a prerequisite for international socialism. Like national self-determination, this type of "internationalism" was designed to weaken the adversaries of the new Russian state. After 1920, however, the Bolsheviks no longer expected a resumption of the world-revolutionary process, and settled down for the consolidation of their own regime. Their 'internationalism' expressed now their own nationalism, just as the economic internationalism of the bourgeoisie serves no other end than the enrichment of nationally-organized capital entities.

The result of the second world war and its aftermath ended the colonialism of the European powers and led to the formation of numerous 'independent' nations; while, at the same time, two great power blocs emerged, dominated by the victorious nations Russia and the United States. Within each bloc there was no real national independence but rather the subordination of the nominally self-determined countries to the imperialistic requirements of the leading powers. This subordination was enforced by both economic and political means and by the general necessity to adapt the economies and therewith the political life of the satellite nations to the realities of the capitalist world market.

For the former colonies this implied a new form of subjugation and dependence, which found its expression in the term neo-colonialism; for the reborn, capitalistically more-advanced nations it implied the direct control of their political structure through the proven methods of military occupation and puppet governments. This situa-

tion led, of course, to new “liberation movements” not only in the capitalist but also in the so-called socialist camp, providing the proof that there is no such thing as national self-determination, either in the market-controlled or the state-controlled economies.

That nationalism is really a vehicle upholding the ruling class was soon made evident in all liberated nations, as it provided political parvenus with an instrument for their own emergence as new ruling classes, in collaboration with the ruling classes of the dominating countries. Whether these now ruling classes adhere to the ‘free world’ or to the authoritarian part of the world, in either case the national form, on which their rule is based, precludes any step towards a socialist society. Wherever possible, their nationalism implies a fervent, even if miniature, imperialism, which sets ‘socialist nations’ against other nations, including other ‘socialist nations.’ Thus we have the sorry spectacle of a threatening war between the great ‘socialist countries’ Russia and China, and, on a smaller scale, the open warfare between ‘Marxist’ Ethiopia and “Marxist’ Somalia for the control of Ogaden.

With some variations, this story can be prolonged almost endlessly, characterizing the present state of world politics, in which small nations act as proxies for the great imperialist powers, or fight on their own behalf, only to fall victim to one or another power bloc. All this substantiates Rosa Luxemburg’s contention that all forms of nationalism are detrimental to socialism and that only a consistent internationalism can aid the emancipation of the working class. This unwavering internationalism is one of her greatest contributions to revolutionary theory and practice and sets her far apart from both the social-imperialism of Social Democracy and the Bolshevik opportunist concept of world revolution as advocated by its great ‘statesman’ Lenin.

Like Lenin, Rosa Luxemburg looked upon the October Revolution as a proletarian revolution

which, however, depended fully upon international events. At the time this view was shared by all revolutionaries whether Marxist or not. After all, as she said, by seizing power the Bolsheviks had “for the first time proclaimed the final aim of socialism as the direct program of practical policies” (8) They had solved the “famous problem of winning a majority of the people, by revolutionary tactics that led to a majority, instead of waiting for the latter to evolve a revolutionary tactic.” (9) In her view, Lenin’s party had grasped the true interests of the urban masses by demanding all power for the Soviets in order to secure the revolution. Still, the agrarian question was the axis of the revolution and here the Bolsheviks showed themselves as opportunistic in their policies as with regard to the national minorities.

In pre-revolutionary Russia the Bolsheviks had shared with Rosa Luxemburg the Marxist position that the land must be nationalized as a prerequisite for the organization of large-scale agricultural production in conformity with the socialization of industry. In order to gain the support of the peasants, Lenin abandoned the Marxist agricultural program in favor of that of the Social-Revolutionaries—the heirs of the old Populist movement. Although Rosa Luxemburg recognized this turnabout as an ‘excellent tactic,’ for her it had nothing to do with the quest for socialism. Property rights must be turned over to the nation, or the state, for only then is it possible to organize agricultural production on a socialistic base. The Bolshevik slogan “immediate seizure and distribution of the land by the peasants” was not a socialist measure, but one which, by creating a new form of private property, cut off the way to such measures. “The Leninist agrarian reform,” she wrote, “has created a now and powerful layer of popular enemies of socialism in the countryside, enemies whose resistance will be much more dangerous and stubborn than that of the noble large landowners.” (10)

This proved to be a fact, hampering both the restoration of the Russian economy and the

socialization of industry. But, as in the case of national self-determination, here too the situation was determined not by the Bolsheviks' policy but by circumstances beyond their control. The Bolsheviks were prisoners of the peasant movement; they could not hold power except with its passive support, and they could not proceed towards socialism because of the peasants. Moreover, their sly opportunism did not initiate the peasants' seizure of the land, but merely ratified an accomplished fact, independent of their own attitude. While other parties hesitated to legalize the expropriation of land, the Bolsheviks favored it, in order to win the support of the peasants and thus to consolidate the power they had won by a coup d'état in the urban centers. They hoped to maintain this support by a policy of low taxation, while the peasants required a government which would prevent a return of the landlords by way of counter-revolution.

As far as the peasants were concerned, the revolution involved the extension of property rights and was, in this sense, a bourgeois revolution. It could only lead to a market-economy and the enhanced capitalization of Russia. For the industrial workers, as for Lenin and Luxemburg, it was a proletarian revolution even at this early stage of capitalist development. But as the industrial working class formed only a minuscule part of the population, it seemed clear that sooner or later the bourgeois element within the revolution would gain the upper hand. Bolshevik state-power could only be held by arbitrating between these contrary interests but success in this endeavor would negate both the socialist and the bourgeois aspirations within the revolution.

This was a situation not foreseen by the Marxist movement and not predictable in terms of Marxist theory, which held that the proletarian revolution presupposes a high capitalistic development in which the working class finds itself in the majority and thus able to determine the course of events. While Lenin was not interested in a bourgeois revolution, except as a prelim-

inary to a socialist revolution, he was a bourgeois in that he was convinced that it was possible to change society by purely political means, that is, by the will of a political party. This idealistic reversal of Marxism, with consciousness determining the material development instead of being produced by it, implied in practice no more than a copying of the Czarist regime itself, in which the autocracy had ruled over the whole of society. In fact, Lenin insisted that if the Czar could govern Russia with the aid of a bureaucracy of a few hundred thousand men, the Bolsheviks should be able to do likewise and better with a Party exceeding this number. In any case, once in power the Bolsheviks had no choice but to try to maintain it in order to defend their sheer existence. In the course of time there emerged a state apparatus which took upon itself the authoritarian control not only of the population but also of economic development, by turning private property into state property without changing the social relations of production—that is, by maintaining the capital-labor relations that allow for the exploitation of the working class. This new type of capitalism—properly called state-capitalism—persists to the present day in the ideological dress of 'socialism.'

In 1918, Rosa Luxemburg could not envision this development, as it lay outside of all Marxist assumptions. For her, the Bolsheviks were making various mistakes, which might endanger their socialist goal. And if these mistakes were unavoidable within the context of the isolated Russian Revolution, they should not be generalized into a revolutionary tactic for times to come and for all nations to follow. However helplessly, she opposed the Russian reality with Marxian principles, so as at least to save the Marxian theory. But it was all in vain, for it turned out that private-party capitalism is not necessarily followed by a socialist regime, but could be transformed into a state-controlled capitalism, wherein the old bourgeoisie was replaced by a new ruling class, whose power is based on its collective control of the state and the means of production. She knew as little as

Lenin how to go about building a socialist society, but while the latter proceeded pragmatically from the experiences of wartime state-controls of capitalist nations and envisioned socialism as the state-monopoly over all economic activity, Rosa Luxemburg persisted in proclaiming that such a state of affairs could not emancipate the working class. She could not imagine that the emerging Bolshevik society represented a historically new social formation, but saw in it no more than a false application of socialist principles. And thus she feared a possible restoration of capitalism by way of the agrarian reforms of Bolshevism.

As it turned out, the agrarian question agitated the Bolshevik state unceasingly, finally leading to the compulsory collectivization of the peasantry as an in-between solution between private-property relations on the land and the nationalization of agriculture. This was no real repudiation of Lenin's peasant policies, which had been based on necessity, not on conviction. Except on paper, Lenin simply did not dare to nationalize the land, and Stalin did not dare more than the forced collectivizations of the peasants, in order to increase their production and exploitation, without depriving them of all private initiative. Even so, this was a frightful undertaking which almost destroyed, the Bolshevik regime. If Rosa Luxemburg was right against Lenin with respect to the peasant question, her arguments were nonetheless beside the point, for it was just a question of time, and of the strength of the state apparatus before the peasants would lose their newly-won relative independence and fall once more under the control of an authoritarian regime.

It should have been evident from Lenin's concept of the party and its role in the revolutionary process that, once in power, this party could only function in a dictatorial way. Quite apart from the specific Russian conditions, the idea of the party as the consciousness of the socialist revolution clearly relegated all decision-making power into the hands of the Bolshevik state apparatus. This general assumption found an

even sharper accentuation in the Russian Revolution, divided, as it was, in its bourgeois and proletarian aspirations. If the proletariat was not able, according to Lenin, to develop more than a trade-union consciousness (that is, to fight for its interests within the capitalist system) it would certainly be even more unable to realize socialism, which presupposes an ideological break with all its previous experience. Echoing Karl Kautsky, Lenin was convinced that socialist consciousness had to be brought to the proletariat from the outside, through the knowledge of the educated middle class. The party was the organization of the socialist intelligentsia, representing revolutionary consciousness for the proletariat, even though it might also include a sprinkling of intelligent workers in its ranks. It was necessary that these specialists in revolutionary politics become the masters of the socialist state, if only to prevent the defeat of the working class through its own ignorance. And as the party was to lead the proletariat, so the leadership of the party was to lead its members by way of a semi-militaristic centralization.

It was this arrogant attitude of Lenin, pressed upon HIS party, which made Rosa Luxemburg quite wary about the possible outcome of the Bolsheviks' seizure of power. Already in 1904 she had attacked the Bolshevik party concept for both its artificial separation of a revolutionary vanguard from the mass of the workers and for its ultra-centralization in general, as well as in party affairs in particular. "Nothing will more surely enslave a young labor movement to an intellectual elite hungry for power," she wrote, than this bureaucratic strait-jacket, which will immobilize the movement and turn it into an automaton manipulated Central Committee. (11) By denying the revolutionary character of Lenin's party concept, Rosa Luxemburg prefigured the actual course of Bolshevik rule down to the present day. To be sure, her indictment of Lenin's organizational ideas was based on their confrontation with the organizational structure of the Social Democratic Party, which, though highly centralized, aspired to a broad mass basis for its evolutionary work. This party did not

think in terms of seizing power, but was satisfied with its electoral successes and the spreading of the socialist ideology as a basis for its growth. In any case, Rosa Luxemburg not believe that any type of party could bring about a socialist revolution. The party could only be an aid to revolution, which remained the privilege and required the activities of the whole working class. She did not see the socialist party as an independent organizer of the proletariat, but as part of it, with no functions or interests differing from those of the working class.

With this conviction, Rosa Luxemburg was only true to herself and to Marxism when she raised her voice against the dictatorial policies of the Bolshevik party. Although this party reached its dominating position via the demagogic demand for the sole rule of the Soviets, it had no intention of delegating any power to the Soviets, except, perhaps, where they were composed of Bolsheviks. It is true that the Bolsheviks in Petrograd and a few other cities held a majority of the Soviets, but this situation might change again and return the party to the minority position it had held during the first months after the February Revolution. The Bolsheviks did not look upon the soviets as organs of an emerging socialist society, but saw in them no more than a vehicle for the formation of a Bolshevik government. Already in 1905, which saw the first rise of the Soviets, Lenin recognized their revolutionary potential, which, however, gave him only one more reason to strengthen his own party and prepare it for the reins of government. To Lenin, the latent revolutionary power of the Soviet form of organization did not change its spontaneous nature, which implied the danger of the dissipation of this power in fruitless activities. Although a part of social reality, spontaneous movements could, in Lenin's view, at best support but never supplant a goal-directed party. In October 1917, the question for the Bolsheviks was not one of choosing between Soviet- and party-rule, but between the latter and the Constituent Assembly. As there was no chance of winning a majority in the Assembly and thus gaining the it was necessary to dis-

pense with realize the party dictatorship in the proletariat.

Although Rosa Luxemburg held that in one fashion or another the whole mass of people must take part in the construction of socialism, she did not recognize the soviets as typifying the organizational form which would make this possible. Impressed as she was in 1905 by the great mass-strikes taking place in Russia, she paid little attention to their soviet form of organization. In her eyes, the soviets were merely strike committees in the absence of other more permanent labor organizations. Even after the 1917 Revolution she felt that "the practical realization of socialism and an economic, social and juridical system is something which lies completely hidden in the mists of the future." (12) Only the general direction in which to move was known, not the detailed concrete steps that had to be taken to consolidate and develop the new society. Socialism could not be derived from ready-made plans and realized by governmental decree. There must be the widest participation on the part of the workers, that is, a real democracy, and it was precisely this democracy which alone could be designated as the dictatorship of the proletariat. A party-dictatorship was for her no more than "a dictatorship in the bourgeois sense,, in the sense of the rule of the Jacobins." (13)

All this is undoubtedly true, on the general level, but the bourgeois character of Bolshevik rule reflected—ideologically as well as practically—the objectively non-socialistic nature of this particular revolution, which simply could not proceed from the quasi-feudal conditions of Czarism to a socialist society. It was a sort of 'bourgeois revolution' without the bourgeoisie, as it was a proletarian revolution without a sufficiently large proletariat: a revolution in which the historical functions of the bourgeoisie were taken up by an apparently anti-bourgeois party by means of its assumption of political power. Under these conditions, the revolutionary content of Western marxism was not applicable, not even in a modified form. This may explain the

vacuity of Rosa Luxemburg's arguments against the Bolsheviks, her complaints about their disrespect for the Constituent Assembly and their terroristic acts against all opposition whether from the right or the left. Her own suggestions as how to go about with the building of socialism, however correct and praiseworthy, would not fit in with a Constituent Assembly, which is itself a bourgeois institution. Her tolerance towards all points of view and their wishes to express themselves in order to influence the course of events, cannot be realized under civil-war conditions. The construction of socialism cannot be left to a leisurely trial-and-error method by which the future may be discerned in the 'mists' of the present, but is dictated by current necessities that call for definite actions.

Rosa Luxemburg's lack of realism with regard to Bolshevism and the Russian Revolution may be traced to ambiguities of her own. On the one hand she was a social democrat and on the other a revolutionary, at a time when both positions had fallen apart. She looked upon Russia with social-democratic eyes and upon Social Democracy with revolutionary eyes; what she desired was a revolutionary-Social Democracy. Already in her famous debate with Eduard Bernstein, (14) she refused to choose between reform and revolution but endeavored to combine both activities in dialectical fashion in one and the same policy. In her view, it was possible to wage the class struggle in both the parliament and in the streets, not only through the party and the trade-unions but with the unorganized as well. The legal foothold gained within bourgeois democracy was to be secured by the direct actions of the masses in their everyday wage struggles. It was the masses' actions, however, which were most important, as they increased the masses' awareness of their class position and thereby their revolutionary consciousness. The direct struggle of the workers against the capitalists was the real 'school of socialism.' In the spreading of mass-strikes, in which the workers acted as a class, she saw the necessary precondition for the coming revolution, which would topple the bourgeoisie and install govern-

ments supported and controlled by the mature class—conscious proletariat.”

Until the outbreak of the first world war, Rosa Luxemburg did not fully comprehend the true nature of Social Democracy. There was a right wing, a center, and a left wing, Liebknecht and Luxemburg representing the latter. There was an ideological struggle between these tendencies, tolerated by the party bureaucracy because it remained purely ideological. The practice of the party was reformist and opportunistic, untouched by the left-wing rhetoric, if not indirectly aided by it. But there was the illusion that the party could be changed and restored to the revolutionary character of its origins. Suggestions to split the party were rejected by Rosa Luxemburg, who feared to lose contact with the bulk of the socialist workers. Her confidence in these workers was not affected by her lack of confidence in their leaders. She was thus more than surprised that the social-chauvinism displayed in 1914 united leaders and led against the party's left. Even so, she was not ready to leave the party until its split in 1917 on the issue of war aims, which led to the formation of the Independent Socialist Party (USPD), in which the Spartacus League, composed of a circle of people around Liebknecht, Luxemburg, Mehring, and Jogiches, formed a small faction. In so far as this faction engaged in independent activities, these were a matter of propaganda against the war and the class-collaborationist policies of the old party. Only near the end of 1918 did Rosa Luxemburg recognize the need for a new revolutionary party and a new International.

The German Revolution of 1918 was not the product of any left-wing organization, though members of all organizations played various parts in it. It was a strictly political upheaval to end the war and to remove the monarchy held responsible for it. It occurred as a consequence of the German military defeat and was not seriously opposed by the bourgeoisie and the military, for it allowed them to place the onus of the defeat upon the socialist movement. This revo-

lution brought Social Democracy into the government, which then proceeded to ally itself with the military, in order to crush any attempt to turn the political into a social revolution. Still under the sway of tradition and the old reformist ideology, the majority of the spontaneously-arising workers' and soldiers' councils supported the social-democratic government and declared their readiness to abdicate in favor of a National Assembly within the frame of bourgeois democracy. This revolution, it has been aptly said, "was a Social Democratic revolution, suppressed by the Social Democratic leaders: a process hardly paralleled in the history of the world." (16) There was also a revolutionary minority, to be sure, advocating and fighting for the formation of a social system of workers' councils as a permanent institution; but this was soon systematically subdued by the military forces arrayed against it. To organize this revolutionary minority for sustained actions, the Spartacus League, in collaboration with other revolutionary groups, transformed itself into the Communist Party of Germany. Its program was written by Rosa Luxemburg.

Already at its founding congress, it became clear that the new party was internally split. Even at this late hour Rosa Luxemburg was not able to break totally with social-democratic traditions. Although she declared that the time for a minimum program short of socialism had passed, she still adhered to the politics of the double perspective, that is, to the view that the uncertainty of an early proletarian revolution demanded the consideration of policies defined within the given, social institutions and organizations. In practice this meant participation in the National Assembly and in trade unions. However, the majority of the congress voted in favor of anti-parliamentarism and for a struggle against the trade unions. Although reluctantly, Rosa Luxemburg bowed to this decision and wrote and acted in its spirit. As she was murdered only two weeks later, it is not possible to say whether or not she would have stuck to this position. In any case, encouraged by Lenin, via his emissary Radek, her disciples soon split the

new party and merged its parliamentary section with a part of the Independent Socialists to form a "truly Bolshevik Party;" this time, however, as a mass-organization in the social-democratic sense, competing with the old Social Democratic Party for the allegiance of the workers, in order to forge an instrument for the defense of Bolshevik Russia.

But all this is history. The failed revolutions in Central Europe, and the state-capitalistic development in Russia, overcame the political crisis of capitalism that followed the first world war. Its economic difficulties were not so overcome, and led to a now world-wide crisis and the second world war. Because the ruling classes—old and now—remembered the revolutionary repercussions in the wake of the first world war, they defeated their possible recurrence in advance by the direct means of military occupation. The enormous destruction of capital and its further centralization by way of war, as well as the raising of the productivity of labor, allowed for a great upswing of capital production after the second war. This implied an almost total eclipse of revolutionary aspirations, save those of a strictly nationalist and state-capitalist character.

This effect was strengthened by the development of the 'mixed economy,' nationally as well as internationally, wherein governments influenced economic activities. Like all things of the past, Marxism became an academic discipline—an indication of its decline as a theory of social change. Social Democracy ceased to see itself as a working class organization, but rather as a people's party, ready to fulfill governmental functions for capitalist society. Communist organizations took over the classic role of Social Democracy—and also its readiness to form, or to partake in, governments upholding the capitalist system. The labor movement—divided into Bolshevism and Social Democracy, which had been Rosa Luxemburg's concern—ceased to exist.

Still, capitalism remains susceptible to crises and collapse. In view of present methods of

destruction, it may destroy itself in another conflagration. But it may also be overcome by way of class struggles leading to its socialist transformation. The alternative enunciated by Rosa Luxemburg—socialism or barbarism—retains its validity. The current state of the labor movement, which lacks any revolutionary inclinations, makes it clear that a socialist future depends more on spontaneous actions of the working class as a whole, than on ideological anticipations of such a future which may find expression in newly-arising revolutionary organizations. In this situation, there is not much to be learned from previous experiences, except the negative lesson that neither Social Democracy nor Bolshevism had any bearing on the problems of the proletarian revolution. By opposing both, however, inconsistently, Rosa Luxemburg opened up another road towards the socialist revolution. Despite some false notions, with respect to theory and some illusions regarding socialist practice, her revolutionary impulse yielded the essential elements required for a socialist revolution: an unwavering internationalism and the principle of the self-determination of the working class within its organizations and within society. By taking seriously the dictum that the emancipation of the proletariat can only be its own work, she bridged the revolutionary past with the revolutionary future. Her ideas thus remain as alive as the idea of revolution itself, while all her adversaries in the old labor movement have become part and parcel of the decaying capitalist society.

FOOTNOTES

1. For biographical information, see John P. Nettl, "Rosa Luxemburg", 2 vols. (London: Oxford University Press, 1966).
2. Eduard Bernstein, "Die Voraussetzungen des Sozialismus und die Aufgaben der Sozialdemokratie", translated as "Evolutionary Socialism" (1899; NY: Schocken, 1961)
3. Mikhail I. Tugan-Baranowsky, "Die Theoretischen Grundlagen des Marxismus" [The Theoretical Foundations of Marxism] (Leipzig: Duncker and Humblot, 1905).

4. Karl Marx, *Capital*, vol. 2, "The Process of Circulation of Capital" (1885; Chicago: Charles Kerr, 1926), p. 532.
5. *ibid.*, p. 578.
6. Michael Kalecki, 'The Problem of Effective Demand with Tugan-Baranowsky and Rosa Luxemburg.'
7. Joan Robinson, Introduction to Rosa Luxemburg, "The Accumulation of Capital" (1913; London: Routledge and Kegan Paul, 1951).
8. Luxemburg, "The Russian Revolution" (1922), in "The Russian Revolution and Leninism or Marxism?" (Ann Arbor: University of Michigan Press, 1961), p. 39.
9. *Ibid.*
10. *Ibid.*
11. Luxemburg, "Organizational Questions of Russian Social Democracy" (1904), *Ibid.*, p. 102.
12. Luxemburg, "The Russian Revolution," *Ibid.* # p. 69.
13. *Ibid.*, p. 72
14. Luxemburg, "Social Reform or Revolution" (1899; NY: Pathfinder, 1973).
15. Luxemburg, "The Mass Strike, the Political Party, and the Trade Unions" (1906; NY: Harper and Row, 1971).
16. Sebastian Haffner, "Failure of a Revolution" (NY: Library Press, 1972), p. 12.

